

В. П. Якобчук,
Ю. В. Богоявленская,
С. В. Тищенко

ІСТОРІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Видавництво
«Центр учбової літератури»
Київ – 2015

УДК 930.33+330.8(075.8)

ББК 65.02я73

Я 46

*Рекомендовано Вченою Радою
Житомирського національного агроекологічного університету
(протокол № 4 від 12.12.2014 р.)*

Рецензенти:

З. І. Галушка – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії, менеджменту і адміністрування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Т. О. Зінчук – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту ЗЕД Житомирського національного агроекологічного університету;

В. К. Данилко – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємства Житомирського державного технологічного університету.

Авторський колектив:

В. П. Якобчук – кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності Житомирського національного агроекологічного університету;

Ю. В. Богоявленська – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом і економіки праці Житомирського державного технологічного університету;

С. В. Тищенко – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності Житомирського національного агроекологічного університету.

Якобчук В. П. Історія економіки та економічної думки [Текст]: Навч. посіб. / В. П. Якобчук, Ю. В. Богоявленська, С. В. Тищенко – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 476 с.

ISBN 978-617-673-376-8

У навчальному посібнику вперше у вітчизняній науковій літературі у відповідності до нової структури курсу представлено результати дослідження щодо становлення і подальшого поступу світової та вітчизняної економічної думки, формування та розвитку історії економіки.

Авторами, використовуючи інструментарій методології історизму, проаналізовано досягнення різних країн через призму економічної думки, презентовано у рівні періоди часу видатними науковцями світу.

Метою навчального посібника виступило узагальнення історичних аспектів формування економічної науки, що охоплює період від XII тисячоліття до н.е. і до сьогодні

Запропоновано авторську методику викладення матеріалу курсу. Посібник побудовано згідно вимог кредитно-модульної системи. Містить узагальнення по розділах, контрольні та тестові питання.

Розрахований на студентів вищих навчальних закладів, які вивчають курси «Історія економіки та економічної думки», «Історія економічних вчень», «Економічна історія», магістрів, аспірантів, викладачів. Посібник може бути корисним для широкого загалу читачів.

УДК 930.33+330.8(075.8)

ББК 65.02я73

ISBN 978-617-673-376-8

© Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В., 2015.
© «Видавництво «Центр учбової літератури», 2015.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
МОДУЛЬ 1. ДОКЛАСИЧНИЙ ПЕРІОД РОЗВИТКУ	11
РОЗДІЛ 1. Становлення економічної думки та еволюція ранніх цивілізацій (період до V ст. н.е.)	11
1.1. Становлення та розвиток історії економіки та економічної думки.....	11
1.2. Періодизація історії економіки.....	14
1.3. . Господарство первісного суспільства (період до VIII ст. до н.е.) та формування світових цивілізацій (VIII ст. до н.е. – V ст. н.е.).....	20
1.4. Господарський розвиток та економічна думка Стародавнього Сходу.....	23
1.5. Господарський розвиток та економічна думка Античного Світу.....	33
1.6. Господарський розвиток України у праісторичні часи.....	41
<i>Навчальний тренінг.....</i>	49
РОЗДІЛ 2. Розвиток господарства та економічної думки Європейської цивілізації в період середньовіччя (V–XV ст.).....	58
2.1. Економічний розвиток західноєвропейських країн в епоху Середньовіччя.....	58
2.2. Економічна думка Середньовіччя.....	65
2.3. Господарство українських земель у княжий період.....	70
<i>Навчальний тренінг.....</i>	77
РОЗДІЛ 3. Меркантилізм, формування передумов та становлення ринкової економіки (XVI–XVIII ст.).....	86
3.1. Меркантилізм.....	86
3.2. Господарство країн Європи та формування інститутів ринкової економіки.....	93
3.3. Географічні відкриття та розвиток мануфактурного виробництва.....	104
3.4. Економічні ідеї в Україні та Росії у XVII–XVIII ст...	107

<i>Навчальний тренінг</i>	110
МОДУЛЬ 2. КЛАСИЧНИЙ ПЕРІОД РОЗВИТКУ	120
РОЗДІЛ 4. Розвиток ринкового господарства в період становлення національних держав (XVIII–XIX ст.), становлення класичної політичної економії	120
4.1. Господарство періоду вільної конкуренції (XVII – перша половина XIX ст.) і генеза індустріального суспільства.....	120
4.2. Класичний напрям політичної економії.....	128
4.3. Теорії А. Сміта, Д. Рікардо, Ж.-Б. Сея, Ф. Бастіа, Т. Мальтруса, Дж. С. Мілля.....	132
4.4. Вчення фізіократів.....	146
<i>Навчальний тренінг</i>	149
РОЗДІЛ 5. Альтернативні класичній школі напрями економічної теорії XIX ст. та зародження монополістичної конкуренції	157
5.1. Дрібнобуржуазна політична економія.....	157
5.2. Утопічний соціалізм.....	165
5.3. Марксизм.....	167
5.4. Німецька історична школа.....	176
<i>Навчальний тренінг</i>	181
РОЗДІЛ 6. Ринкове господарство країн Європейської цивілізації в період монополістичної конкуренції (друга половина XIX – початок XX ст. до першої світової війни)	190
6.1. Особливості економічного розвитку країн Європейської цивілізації (Німеччина, Англія, Франція). наприкінці XIX початку XX століття.....	190
6.2. Економічний розвиток США та Японії.....	199
6.3. Аграрний розвиток провідних країн світу в період їх індустріалізації.....	204
6.4. Особливості розвитку господарства Російської імперії та могутня роль України.....	206
<i>Навчальний тренінг</i>	210

МОДУЛЬ 3. НЕОКЛАСИЧНИЙ ПЕРІОД РОЗВИТКУ	218
РОЗДІЛ 7. Економічна думка в період державно-монополістичного розвитку суспільств Європейської цивілізації (перша половина ХХ ст.)	218
7.1. Теорія маржиналізму. «Маржинальна революція» класичної, австрійської шкіл.....	218
7.2. Зародження неокласицизму.....	224
7.3. Виникнення та розвиток кейнсіанства.....	235
<i>Навчальний тренінг</i>	241
РОЗДІЛ 8. Розвиток національних економік в міжвоєнний період (1919-1939 рр.)	249
8.1. Становлення світового господарства країн Європейської цивілізації США та Японії в міжвоєнний період.....	249
8.2. Економічна криза 1929-1933 рр.....	256
8.3. Особливості розвитку господарства України наприкінці ХІХ початку ХХст.....	264
8.4. Господарство України в міжвоєнний період.....	268
<i>Навчальний тренінг</i>	276
РОЗДІЛ 9. Неокласичні концепції початку ХХ ст.	285
9.1. Загальна характеристика основних напрямів розвитку економічної теорії у ХХ ст. та їх еволюція.....	285
9.2. Розквіт неокласицизму.....	287
9.3. Формування і розвиток інституціональної теорії... ..	300
<i>Навчальний тренінг</i>	306
МОДУЛЬ 4. ГОСПОДАРСЬКИЙ РОЗВИТОК І ПАРАДИГМИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ	315
РОЗДІЛ 10. Розвиток національних економік Європейської цивілізації в системі світового господарства (1939-90 рр.)	315
10.1. Господарський розвиток в системі світового господарства США.....	315

10.2.	Господарський розвиток в системі світового господарства Німеччини та Японії.....	322
10.3.	Господарський розвиток в системі світового господарства Англії і Франції.....	332
10.4.	Структурні зміни в світовому господарстві у другій половині ХХ століття та інтеграційні процеси в економіці європейських країн.....	339
	<i>Навчальний тренінг.....</i>	346

РОЗДІЛ 11. Господарство України в 1939 р. – 90-ті роки ХХ ст.....

		354
11.1.	Формування засад ринкового господарства.....	354
11.2.	Економічний розвиток України кінця ХХ – початку ХХІ ст.....	363
	<i>Навчальний тренінг.....</i>	365

РОЗДІЛ 12. Основні напрямки економічної думки на етапі інформаційно-технологічної революції та гуманістично-моральної еволюції (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.).....

		373
12.1.	Глобалізація економічних процесів і формування нової економіки.....	373
12.2.	Нове кейнсіанство.....	377
12.3.	Неоінституціоналізм.....	380
12.4.	Неомарксизм.....	384
	<i>Навчальний тренінг.....</i>	386

МОДУЛЬ 5. ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ.....

РОЗДІЛ 13. Основні напрямки економічної думки в Україні (період до ХVІІІ ст.).....

		395
13.1.	Економічна думка Русі.....	395
13.2.	Економічна думка періоду Гетьманщини: вчення І. Гізеля, К. Зіновієва, Є.-Ф. Прокоповича, Я. Козельського, Г. Сковороди.....	399
	<i>Навчальний тренінг.....</i>	405

РОЗДІЛ 14. Розвиток української економічної

	науки другої половини XIX – початку XX ст.....	413
14.1.	Теорії В.Н. Каразіна, М.А. Балудянського, Т.Ф. Степанова, В.І. Вернадського, М.І. Зібера.....	413
14.2.	Наукові новаторства кінця XIX – початку XX ст.: теорії С.А. Подолинського, М.П. Яснопольського, М.І. Туган-Барановського, Є.Є. Слуцького.....	415
	<i>Навчальний тренінг.....</i>	<i>425</i>
	РОЗДІЛ 15. Концепції XX ст. та моделі української економічної перспективи у XXI ст.....	432
15.1.	Економіко-кооперативна думка.....	432
15.2.	Економічна думка у XX – на початку XXI ст.....	443
15.3.	Сучасна фізична економія, синергетика, праксеологія.....	453
	<i>Навчальний тренінг.....</i>	<i>464</i>
	БІБЛІОГРАФІЯ.....	471